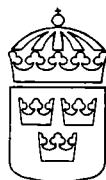

Bostadsutskottets yttrande

1993/94:BoU2y

Ett program för reparation, om- och tillbyggnad av bostäder m.m.

1993/94
BoU2y

Till arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet har den 11 november 1993 beslutat att bereda bostadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1993/94:66 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och långtidsarbetslösa m.m. jämte motioner såvitt förslagen avser utskottets beredningsområde.

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande dels förslaget i propositionen om bidrag till allmänna samlingslokaler, dels motionsförslag om ett ROT-program för bostäder m.m.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1993/94:66 föreslagit att riksdagen

5. godkänner regeringens förslag om bidrag till samlingslokaler (avsnitt 7).

Motionerna

I betänkandet behandlas de med anledning av proposition 1993/94:66 väckta motionerna

1993/94:A16 av Ingvar Carlsson m.fl. (s) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beredskapsarbeten inom ROT-sektorn,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statligt stöd för ROT-åtgärder avseende flerbostadsfastigheter,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bidragsramen inom anslaget Stöd till icke-statliga kulturlokaler på tilläggsbudget för budgetåret 1993/94 höjs med 38 miljoner kronor.

1993/94:A18 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd) vari yrkas

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om s.k. egnahems-ROT.

Bidrag till allmänna samlingslokaler

Bidrag till allmänna samlingslokaler utgår enligt bestämmelserna i förordningen (1989:288) om stöd till allmänna samlingslokaler. För innevarande budgetår har för detta stöd fastställts en ram om 45 miljoner kronor. Dessutom har av arbetsmarknadsskäl anslaget till Arbetsmarknadspolitiska åtgärder tillförts 50 miljoner kronor att användas för bidrag till allmänna samlingslokaler. För dessa bidrag, som disponeras av Boverket och dess Samlingslokaldelegation, gäller särskilda regler.

I propositionen anförs att endast ett fåtal ansökningar om bidrag enligt de särskilda reglerna har inkommit till Boverket. Anledningen härtill anges vara att bidragsreglerna i de flesta fall är mer oförmånliga och krångliga än vad som följer av bestämmelserna i förordningen om stöd till allmänna samlingslokaler.

Det är enligt regeringsförslaget angeläget att de extra medel som Boverket nu disponerar kan utnyttjas. I det rådande arbetsmarknadsläget är det av yttersta vikt att inga arbetstillfällen går till spillo — detta i synnerhet som medel redan anvisats för att snabbt skapa angelägna arbeten. Med hänvisning härtill föreslås att Boverket skall få lämna bidrag av de extra medlen också enligt de bestämmelser som följer av förordningen (1989:288) om stöd till allmänna samlingslokaler. Kostnaden för det enskilda projektet får dock uppgå till högst 6 miljoner kronor.

En förutsättning för att de av sysselsättningsskäl avsatta extra medlen för stöd till allmänna samlingslokaler skall få sin avsedda effekt är naturligtvis att stödet också utnyttjas. Som anförs i propositionen har detta hittills varit fallet endast i begränsad utsträckning. Bostadsutskottet tillstyrker att bidragsreglerna ändras i enlighet med regeringens förslag.

ROT-åtgärder

I tre motionsyrkanden förs fram förslag om att åtgärder skall vidtas för att öka sysselsättningen inom byggsektorn.

För att bekämpa arbetslösheten förs i den socialdemokratiska partimotionen A16 fram förslag som syftar till att åstadkomma nya arbetstillfällen i näringslivet. Förslagen avser bl.a. åtgärder för att öka investeringarna inom byggsektorn. Det är enligt motionärerna uppenbarligen svårt att få i gång ROT-åtgärder med de regler för stöd m.m. som finns i dag. Detta har lett till att ombyggnadsinvesteringarna minskar i en situation där de i stället borde öka. Ett bättre stöd bör enligt motionärerna leda till dels att byggherrarna genomför mer genomgripande ombyggnader, dels att antalet lägenheter som byggs ökar. Med hänvisning härtill föreslås att ett särskilt stöd för ombyggnadsåtgärder tillskapas.

Enligt motionens yrkande 10 skall ett särskilt stöd kunna utgå med 1 000 kr per arbetsdag och byggnadsarbetare. En förutsättning för stöd

är att det avser räntebidragsberättigade åtgärder i flerbostadshus, företrädesvis i s.k. miljonprogramsområden. En ytterligare förutsättning anges vara att arbetslösa eller uppsagda byggnadsarbetare används som arbetskraft. Stöd föreslås utgå till projekt där ansökan om stöd inkommit tidigast den 1 januari 1994 och där byggnadsarbetena påbörjas senast den 1 september 1994.

I motionens yrkande 9 förordas dessutom att ett motsvarande stöd skall kunna utgå för ROT-åtgärder inom kommunerna. Enligt förslaget skall en lönesubvention på 1 000 kr per dag och sysselsatt kunna utgå för kommunal ROT-verksamhet. För att stöd skall kunna utgå skall projektet upphandlas på marknaden och arbetet utföras av byggnadsarbetare som AMS har anvisat.

I Ny demokratis partimotion A18 yrkande 14 föreslås att det skall införas en avdragsrätt vid deklarationen för reparation, om- och tillbyggnad av villor och andra egna hem — s.k. egna hems-ROT. Avdrag skall få göras för kostnader om högst 50 000 kr.

I syfte att öka sysselsättningen inom byggsektorn har riksdagen våren 1993 fattat beslut om ett särskilt ROT-program. Programmet omfattar följande delar.

1. Stöd för reparation och bostadsförbättringsåtgärder (det s.k. RBF-stödet)
2. Statlig subvention av underhåll och reparationer av vissa kommunala byggnader
3. Räntebidrag för ombyggnad av bostäder
4. Ombyggnad av äldre bostäder
5. Kulturmiljövård
6. Konstnärlig utsmyckning i bostadsområden
7. Skatteavdrag för vissa underhållsåtgärder

Utöver ROT-programmet har andra beslut fattats som också de är avsedda att förbättra sysselsättningen på byggarbetsmarknaden. Det gäller bl.a. en ökning av anslaget för vissa investeringar i statliga byggnader m.m. och den ovan redovisade ökningen av stödet till allmänna samlingslokaler. Dessutom har i proposition 1993/94:91 om vissa fastighetsskattefrågor ett förslag lagts fram om en reducering av fastighetsskatten för vissa påbyggnader. Detta förslag har ännu inte behandlats av riksdagen. Utskottet vill härutöver erinra om de åtgärder av mera generell natur som vidtagits för att i olika avseenden stimulera företagsamhet och sysselsättning. Ett exempel härpå är det s.k. småföretagarpaket som riksdagen har antagit. Även det tidsbegränsade förslaget till ett generellt anställningsstöd som nu förelagts riksdagen är en åtgärd som kan förväntas få betydelse för byggsysselsättningen.

Det beslutade ROT-programmet, liksom övriga åtgärder för att stimulera byggverksamheten, utgår från bedömningen att det sett både i ett kortsiktigt och i ett långsiktigt perspektiv finns starka skäl som talar för att åtgärder måste vidtas för att ta till vara outnyttjad arbetskrafts- och produktionskapacitet i byggsektorn. Även de nu behandlade motionsyrkandena utgår från en strävan att öka investeringarna inom

byggsektorn och därigenom även byggsysselsättningen. Det föreligger sålunda en bred enighet om behovet av att genom särskilda åtgärder motverka nedgången i byggsysselsättningen.

Motionärerna synes utgå från bedömningen att de redan vidtagna åtgärderna inte är tillräckliga för att den avsedda sysselsättningseffekten skall uppnås. Mot bakgrund av den hittillsvarande utvecklingen på byggarbetsmarknaden vill utskottet för sin del inte utesluta att det kan föreligga ett behov av ytterligare stimulansåtgärder m.m. Utmärkande för byggbranschen är dock att de egentliga byggnadsarbetena måste föregås av ett planerings- och projekteringsskede som ofta tar relativt lång tid i anspråk. Det innebär att åtgärder som sätts in för att påverka byggverksamheten får effekt med en viss eftersläpning. Med avseende på den relativt korta tid som ROT-programmet trots allt har varit i funktion är det enligt utskottets mening därför ännu för tidigt att avläsa de fulla effekterna av programmet på bl.a. sysselsättningen. Av de uppgifter som i dag finns tillgängliga framgår att de särskilda medel som avsatts för ombyggnad av äldre bostäder kan förväntas bli utnyttjade fullt ut. De kommer därmed också att med stor sannolikhet på sikt ge den eftersträlvade effekten på sysselsättningen. Av det anslag på 800 miljoner kronor som anvisats för ROT-åtgärder i kommunala byggnader har närmare 700 miljoner kronor redan tagits i anspråk. Sysselsättningseffekten av det hittills beviljade stödet har av AMS beräknats till 3 200 årsarbeten. När det gäller skatteavdraget för vissa underhållsåtgärder finns det naturligt nog ännu inga uppgifter om påverkan på sysselsättningen. Effekterna blir i realiteten inte möjliga att avläsa förrän avdrag för åtgärderna yrkas i deklarationssammanhang. Det faktum att det till Riksskatteverket har inkommit omkring 20 000 förfrågningar med begäran om information m.m. om avdragsmöjligheten ger dock en indikation på att det intresse som finns för att vidta avdragsberättigade åtgärder bör kunna ge en sysselsättningseffekt som bidrar till att i inte ringa omfattning motverka byggarbetslösheten.

Som framgår av framställningen ovan kan de fulla effekterna på sysselsättningen av ROT-programmet liksom av övriga vidtagna åtgärder ännu inte bedömas med någon större säkerhet. Enligt utskottets mening finns det därför anledning att avvakta utfallet av de hittills vidtagna åtgärderna innan beslut om eventuella nya insatser fattas. Till utskottets ställningstagande i denna del bidrar också de förbättringar som har skett på kreditmarknaden. Sedan ROT-programmet antogs av riksdagen har såväl de långa som de korta räntorna gått ned samtidigt som realräntan har sjunkit. Vid den offentliga utfrågning bl.a. om problemen på bostadskreditmarknaden som utskottet anordnade tidigare i höst framkom också att bostadsinstituten har en positiv syn på att det genomförs renoveringar och ombyggnader i bostadsbeståndet under förutsättning av att de sker till rimliga kostnader. Det får emellertid förutsättas att regeringen med största uppmärksamhet fortsatt följer utvecklingen på området och om så erfordras skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag om ytterligare insatser. I detta sammanhang

kan det enligt utskottets mening också finnas anledning att överväga behovet av ytterligare information om ROT-programmet utöver de informationsinsatser som genomförts bl.a. av Boverket.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det nu anförda förslagen i partimotionerna A16 (s) yrkandena 9 och 10 samt A18 (nyd) yrkande 14.

Icke-statliga kulturlokaler

Bidrag för ny- eller ombyggnad av musei-, teater- och kulturlokaler som tillhör någon annan än staten lämnas med högst 30 % av kostnaderna vid nybyggnad och med högst 50 % vid ombyggnad. Frågor om bidrag prövas av Boverkets samlingslokaldelegation efter hörande av Statens kulturråd. För budgetåret 1993/94 har en ram för bidragsverksamheten om 25 miljoner kronor fastställts.

Som en del i förslagen för att öka investeringarna inom byggsektorn och därmed också öka byggsysselsättningen föreslås i den socialdemokratiska partimotionen A16 att stödet till de allmänna samlingslokaler-na skall ökas med 75 miljoner kronor under 1994. Med hänvisning härtill föreslås i motionens yrkande 25 att ramen för stöd till icke-statliga kulturlokaler skall ökas med 38 miljoner kronor för innevarande budgetår. Enligt motionärerna är erfarenheterna av detta stöd med avseende på sysselsättningseffekten goda samtidigt som Boverket har en lång kö av ansökningar som gäller ny- och ombyggnad av icke-statliga kulturlokaler.

Som framgår av framställningen ovan har redan en rad åtgärder vidtagits för att öka byggsysselsättningen. Det kan enligt utskottets mening i och för sig hävdas att en ramökning enligt förslaget i motionerna också borde förverkligas för att bl.a. uppnå en ytterligare ökning av byggsysselsättningen. Utskottet vill emellertid inte nu förorda en sådan lösning. Enligt utskottets mening bör en angelägen ökning av byggsysselsättningen ske inom ramen för ROT-programmet. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer också frågan om ytterligare insatser avseende icke-statliga kulturlokaler och, om sådana överväganden visar på behov av en ökning av beslutsramen, underställer riksdagen ett sådant förslag. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet den socialdemokratiska partimotionen A16 yrkande 25.

Stockholm den 18 november 1993

På bostadsutskottets vägnar

Agne Hansson

I beslutet har deltagit: Agne Hansson (c), Oskar Lindkvist (s), Knut Billing (m), Bertil Danielsson (m), Magnus Persson (s), Erling Bager (fp), Sören Lekberg (s), Mikael Odenberg (m), Rune Evensson (s), Ulf

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Lars Werner (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Avvikande meningar

1. ROT-åtgärder

Oskar Lindkvist, Magnus Persson, Sören Lekberg, Rune Evensson, Britta Sundin, Marianne Carlström och Lars Stjernkvist (alla s) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken ROT-åtgärder börjar med "I syfte" och slutar med "yrkande 14" bort ha följande lydelse:

De nu behandlade förslagen om ROT-åtgärder för att stimulera investeringar i bostadsbeståndet och därmed också byggsysselsättningen måste enligt utskottets mening ses mot bakgrund av den situation som i dag råder inom byggsektorn.

Enligt Byggtreprenörernas senaste prognos faller bygginvesteringarna med 17 % i år och med ytterligare 22 % nästa år. Hårdast drabbas nyproduktionen, men även ombyggnaden fortsätter att sjunka. Byggnadsarbetarförbundet befärar att halva yrkeskåren snart är utan jobb.

Det finns en betydande risk att dagens snabba utslagning av byggkapacitet bäddar för en ny överhettning när konjunkturen så småningom vänder. Byggverksamheten i dag har en betydligt mindre omfattning än vad den hade innan uppgången i slutet av 80-talet. Det handlar alltså inte om en normal konjunkturanpassning, utan om ett slöseri med mänskliga och andra resurser.

När riksdagen i våras senast behandlade situationen inom byggbranschen konstaterade utskottet:

Enligt utskottets mening finns det — — — anledning att avvakta utfallet av de hittills vidtagna åtgärderna innan beslut om eventuella nya insatser fattas. Det får förutsättas att regeringen med största uppmärksamhet följer utvecklingen — — — och om så erfordras skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag om ytterligare insatser.

Det i våras framtagna ROT-programmet skulle ge drygt 30 000 jobb. Det är svårt att ange de definitiva effekterna, men klart är att programmet inte bidragit till att hejda raset inom byggnadsverksamheten. Det betyder inte att det har varit verkningslöst. Stimulansbidraget till reparation av kommunala fastigheter har t.ex., enligt AMS uppskattning, hittills gett 3 200 årsarbeten. Utskottets slutsats är att vidtagna åtgärder har varit riktiga och nödvändiga, men långt ifrån tillräckliga. Enligt utskottets mening måste regeringen därför redan nu lämna förslag till ytterligare insatser som framför allt bidrar till att stimulera ombyggnadsverksamheten. Inriktningen av dessa insatser måste dock vara sådan att de snabbt kan sättas i kraft och därmed ge en omedelbar

effekt på sysselsättningen. Insatserna måste vidare vara utformade så att de kan riktas mot sektorer och arbetsuppgifter som annars inte skulle bli utförda eller som skulle utföras först vid en senare tidpunkt. Enligt utskottets mening svarar arbeten av beredskapskaraktär mot dessa krav.

Dagens låga byggverksamhet har inte sin grund i att bostadsbehoven drastiskt skulle ha minskat eller rent av helt försvunnit. Det finns ett fortsatt stort behov av ny- och ombyggda lägenheter som endast hålls tillbaka av nedgången i konjunkturen och situationen på arbetsmarknaden. Boverkets beräkningar visar att uppskattningsvis 300 000 lägenheter behöver byggas om under resten av 1990-talet. Dessutom behövs det en årlig nyproduktion på omkring 25 000 lägenheter för att möta bostadsmarknadens behov de närmaste åren. Det finns sålunda också av dessa skäl anledning att nu vidta åtgärder för att motverka en ytterligare nedgång i byggsysselsättningen.

Med hänvisning till det nu anförda bör enligt bostadsutskottets mening omedelbara och effektiva åtgärder sättas in för att i första hand stimulera igångsättningen av nödvändiga ROT-åtgärder i det befintliga bostadsbeståndet. Ett bidrag till arbetslösa byggnadsarbetare som sysselsätts i ROT-arbeten bör införas i enlighet med förslagen i den socialdemokratiska partimotionen A16 yrkandena 9 och 10. Utskottets ställningstagande i denna del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion A18 (nyd) yrkande 14 om s.k. egnahems-ROT avstyrks.

2. ROT-åtgärder

Dan Eriksson i Stockholm (nyd) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken ROT-åtgärder börjar med "I syfte" och slutar med "yrkande 14" bort ha följande lydelse:

Situationen på byggarbetsmarknaden är i dag ytterst bekymmersam. Sjunkande bygginvesteringar har lett till en arbetslöshet som stiger från månad till månad. Några tecken på att utvecklingen är på väg att vända finns inte heller. Utskottet tvingas mot bakgrund härav konstatera att det i och för sig vällovliga ROT-program som riksdagen beslutade i våras inte på långa vägar har fått den effekt som utlovades. De uppgifter som i dag finns tillgängliga visar att sysselsättningseffekten kan bli så liten som en tiondel av den som ursprungligen ställdes i utsikt. Skälet härtill är naturligtvis att programmet till stora delar fått en felaktig eller mindre lämplig utformning. Sålunda förutsätts i flertalet fall ett mer eller mindre byråkratiskt ansökningsförfarande. Inte heller de åtgärder av mer generell natur som regeringen har vidtagit har haft någon påvisbar effekt på byggsysselsättningen. Det finns lika lite anledning tro att det nu föreliggande förslaget om ett generellt anställningsstöd skulle leda till att antalet sysselsatta byggnadsarbetare ökar.

Vad som nu erfordras är åtgärder som direkt riktar sig mot byggverksamheten och som är så utformade att de ger en omedelbar effekt. Det innebär bl.a. att åtgärderna skall vara påtagliga, lätta att förstå och kunna tillämpas med ett minimum av byråkrati. Enligt bostadsutskot-

tets mening finns det framför allt två typer av åtgärder som svarar mot dessa grundläggande krav. Det gäller de av Ny demokrati framlagda förslagen om en sänkning av momsen för byggandet och införandet av en avdragsrätt för renoverings- och underhållsarbeten i bostäder. För båda åtgärderna gäller att de kan sättas i kraft med omedelbar verkan och att de därmed får ett snabbt genomslag på byggmarknaden. Även andra åtgärder som byggande av äldre bostäder och renovering av skolor m.m. kan dock bli aktuella i detta sammanhang.

Utskottet tillstyrker med hänvisning till det ovan framförda förslaget i Ny demokratis partimotion A18 yrkande 14 om införande av en s.k. egna hems-ROT. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

3. Icke-statliga kulturlokaler

Oskar Lindkvist, Magnus Persson, Sören Lekberg, Rune Evensson, Britta Sundin, Marianne Carlström och Lars Stjernkvist (alla s) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Icke-statliga kulturlokaler börjar med "Som framgår" och slutar med "yrkande 25" bort ha följande lydelse:

Förslaget i den socialdemokratiska partimotionen A16 om att stödet till de icke-statliga kulturlokalerna skall ökas med 75 miljoner kronor under 1994 ingår som en väsentlig del i de i samma motion framlagda förslagen för att öka investeringarna inom byggsektorn och därmed också öka byggsysselsättningen. Med avseende på situationen på byggarbetsmarknaden och med hänsyn till behovet av denna typ av lokaler bör enligt utskottets mening alla möjligheter att stimulera sysselsättningen i byggverksamheten tas till vara. Även enligt bostadsutskottet bör sålunda den förordade ökningen av stödet komma till stånd. Som framhålls i motionen är erfarenheterna av detta stöd med avseende på sysselsättningseffekten goda. Hos Boverket finns också en kö av ansökningar avseende projekt som med kort varsel kan påbörjas. Den socialdemokratiska partimotionen A16 yrkande 25 tillstyrks.

Meningsyttring av suppleant

Meningsyttring får avges av suppleant från Vänsterpartiet, eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Lars Werner (v) anför:

Jag ansluter mig till de till yttrandet fogade avvikande meningarna (s).